בגילא דחיטתא אמר רב שיזבי הני אווזי דידן כעוף של מים דמיין: נפלה לאור: אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן יהושע שיעור ירוקתן כשיעור נקובתן מה נקובתן במשהו אף ירוקתן במשהו בעא מיניה רב יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי מריב"ל הוריקה כבד כנגד בני מעיים מהו אמר ליה טרפה ולא יהא אלא ניטלה אמר רבא כיון שהוריקה כבד כנגד בני מעיים בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיים וטרפה: ריב"ל הויא ליה ההיא תרנגולת שדריה לקמיה דר' אלעזר הקפר בריבי א"ל ירוקין הוו ואכשרה והאנן תנן ירוקין פסולין לא אמרו ירוקין פסולין אלא בקורקבן בלב ובכבד תניא נמי הכי באלו בני מעיים אמרו בקורקבן בלב ובכבד רבי יצחק בר יוסף הוה ליה ההוא תרנגולתא שדרה לקמיה דרבי אבהו וא"ל אדומין הוו וטרפה והאנן תנן אדומין כשרים אמר ליה אדומין שהוריקו וירוקין שהאדימו טרפה לא אמרו אדומין כשרים אלא בלב בקורקבן ובכבד אמר רב שמואל בר חייא אמר רבי מני אדומין שהוריקו ושלקן וחזרו והאדימו כשרין מאי טעמא קוטרא עייל בהו אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נאמר אדומין שלא הוריקו ושלקן והוריקו טרפה מאי טעמא איגלאי בהתייהו אמר רב אשי הלכך לא ליכול איניש אלא בשלקא ולא היא אחזוקי ריעותא לא מחזקינן: דרסה וטרפה בכותל: א"ר אלעזר בן אנטיגנוס משום רבי אלעזר בר' ינאי אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה: **מתני'** ואלו כשרות בעוף ניקבה הגרגרת או שנסדקה הכתה חולדה על ראשה מקום שאינו עושה אותה טרפה ניקב הזפק רבי אומר אפילו ניטל יצאו בני מעיה ולא ניקבו נשתברו גפיה נשתברו רגליה נמרטו כנפיה רבי יהודה אומר אם נטלה הנוצה פסולה: **גמ'** תנו רבנן מעשה ברבי סימאי ורבי צדוק שהלכו לעבר שנה בלוד ושבתו באונו והורו בטרפחת כרבי בזפק איבעיא להו הורו בטרפחת לאיסורא כרבי בזפק להתירא או דילמא הורו בטרפחת להתירא כרבי בזפק אבל כרבי בזפק לא סבירא להו תיקו אמר רבה ואיתימא רבי יהושע בן לוי גגו של זפק נידון כוושט היכא אמר רב ביבי בר אביי כל שנמתח עמו: יצאו בני מעיה: אמר רבי שמואל בר רב יצחק לא שנו אלא שלא היפך בהן אבל היפך בהן טרפה דכתיב [1]הוא עשך ויכוננך מלמד שברא הקב"ה כונניות באדם שאם נהפך אחת מהן אינו יכול לחיות תניא היה רבי מאיר אומר הוא עשך ויכוננך כרכא דכולה ביה ממנו כהניו ממנו נביאיו ממנו שריו ממנו מלכיו שנאמר [2]ממנו פנה ממנו יתד וגו' ההוא ארמאה דחזייה להההוא גברא דנפל מאיגרא לארעא פקעיה כרסיה ונפוק מעייניה אתייה לבריה ושחטיה קמיה

באחוזת

במיא. מוליא כל המוח מן הקרוס דרך פיה כמו שהיא יורדת לחוט השדרה וממלא הקרוס מים ואם יולא דרך המכה בידוע שניקב הקרוס. ל"א מכניס בנקב העלם מים וחוזר ומוליאן ורואה אם נתלבנו בידוע שנתערב המוח בהם: **בגילא דחיטתא.** כדפרישית במסמר: **אווזי דידן.** הואיל ותמיד הן במים: **שיעור ירוקתן.** מחמת האור: **הוריקה כבד כנגד בני מעיים.** ראשה אחד של כבד תלוי כנגד בני מעיין וראשה אחד למעלה: **אלא ניטלה.** הא אמרן (לעיל דף נד.) ניטל הכבד כשר: **בריבי.** גדול שבדורו: **ירוקים הוו.** הדקים: **אדומין הוו.** הדקין והן רגילין להיות ירוקין וטרפה: **אדומין שהוריקו.** לב וקורקבן שהן תמיד אדומין נפסלין אם הוריקו אבל ירוקין כגון דקין נפסלין בהאדמה: **לא אמרו אדומין כשרין אלא בלב וקורקבן וכבד.** שדרכן להיות אדומין: **קוטרא עייל בהו.** מעיקרא ועכשיו הלך מחמת המים הרותחים: **איגלאי בהתייהו.** חרפתן דודאי נחמרו: **הלכך.** כיון דאמרן דזימנין דמגלי ריעותייהו כי שליק להו: **לא ליכול איניש.** עוף שנפל לאור אלא בשליקה: **לא מחזקינן.** והיכא דלא מינכר ריעותא בהדיא לא טרפינן לה אא"כ מיתרמי דשליק לה וחזי ריעותא: **צריכה בדיקה.** אע"פ ששהתה מעת לעת דשמא נשברה השדרה ונפסק החוט: **מתני' הזפק.** כיס שהאוכל נקבץ שם: **גפיה.** עצמות הכנפים: **נשברו רגליה.** מן הארכובה ולמטה או אפילו למעלה ולא יצא העצם לחוץ אבל יצא לחוץ תנן בבהמה המקשה (לקמן עו.) דהוי טרפה: **נמרטו כנפיה.** היינו נוצה גדולה שעל כל גופה פלומ"ש בלע"ז. נוצה היא הדקה הסמוכה לבשר שאין לה קנים ובלע"ז מול"ש: **גמ' ושבתו באונו.** יום שבת שבתו שם: **איבעיא להו.** תרתי הוראות הוו והכי קאמר הורו בטרפחת לאיסורא כדתנן בסנהדרין (דף לג.) והאכילה רבי טרפון לכלבים וכרבי בזפק נמי להיתרא דאפילו ניטל או דלמא הורו בטרפחת להיתרא כרבי בזפק ואמרו דאם ניטלה האם כשרה כמתניתין) אבל כרבי בזפק לא סבירא להו: ה"ג **הורו בטרפחת לאיסורא וכרבי בזפק להיתרא או דלמא הורו בטרפחת להיתרא כרבי בזפק אבל כרבי בזפק לא סבירא להו: נידון כוושט.** בנקב משהו: **כל שנמתח עמו.** ממקום שהוא מתחיל לימשך לצד הוושט להיות מיצר והולך: **עמו.** עם הוושט: **נמתח.** נמשך דהיינו מן המיצר ולמעלה כדאמרינן (לעיל דף מה.) גבי מוח כל זמן שבגולגולת נידון כמוח התחיל לימשך נידון כחוט אלמא מקום מצר) קרי משיכה: **היפך בהן.** כשהכניסן לתוכו היפך עליונו לתחתיתו או עגולה זו למעלה מכמות שהיתה שהחליף זו למעלה וזו למטה: **כוננינו.** לשון ואת כנו (שמות לח). שברא להם בסים לישב עליו ואם ירדו מבסיסן שוב אין מתיישבים: **כרכא דכולא ביה.** כרך שהכל בו ועל כנסת ישראל נאמר שכל מושליהן מהן ולא מעם אחר: **מעייניה.** מעיו: **ושחטיה קמיה.** כדי שיתאנח וימשך מעיו אליו: **לבריה.** של זה הנופל:

באחוזת

באלו בני מעיים אמרו בקורקבן בלב ובכבד. אבל ריאה לא חשיב כדאמרינן לקמן (דף מ.) דאין ריאה לעוף לא ליפול ולא ליחמר ואף על גב דמסיק דחזקיה לגמרי היה אומר דאין לו ריאה שלא היה בקי בתרנגולים מכל מקום יהא אמת כדאמר רב ימנא הואיל ורוב ללעות מגיעות עליה:

איבעיא להו הורו בטרפחת לאיסורא וכרבי בזפק להיתרא או דלמא הורו בטרפחת להיתרא כרבי בזפק אבל כרבי בזפק לא סבירא להו. כן גרים רש"י ופירש דמספקא ליה אם הורו בטרפחת לאיסורא כרבי טרפון דסנהדרין (דף לג.) דהאכילה לכלבים וכן פירש ר"ח ופסק בטרפחת לחומרא מדמספקינא להאי הורו לחומרא וזהו תימה דהתם חשיב ליה טועה בדבר משנה ור"ת נמי חזר בו ומיהו שמא יש לחלק בין בהמה לעוף דמאי למימר דהכא מיירי בטרפחת של עוף דמיטריף טפי וליכא למיפשט מדתני לוי דלא חשיב טרפחת בהדי יתר עליהן בעוף משום דלא מיירי בפלוגתא כי היכי דלא חשיב ניטלה הנוצה לר' יהודה ומיהו יש לתמוה אמאי לא מבעיא לן הכא אם הורו בטרפחת ובזפק בתרוייהו להיתרא דכי האי גוונא מיבעיא לן פרק כירה (שבת מו.) גבי הורה במנורה כר' שמעון בנר דאיבעיא להו הורה במנורה להיתרא וכרבי שמעון בנר להיתרא או דלמא הורה במנורה לאיסורא וכרבי שמעון בנר להיתרא ונראה דגרסינן בספרים הכא הורו בטרפחת להיתרא וכרבי בזפק להיתרא או דלמא הורו בטרפחת להיתרא כרבי בזפק אבל כרבי בזפק לא סבירא להו והשתא ניחא דלא מספקא ליה הכא אם הורו בטרפחת לאיסורא דמילתא דפשיטא היא דשריא כדמוכח במסכת סנהדרין (דף לג.) דאפילו ר' טרפון חזר בו וטועה בדבר משנה חשיב ליה והא דלא מיבעיא לן התם אם הורו במנורה להיתרא כגון שלא הדליקו בה באותה שבת התירו לטלטלה כר' שמעון דמתיר התם נר שהדליקו בו באותה שבת אבל כר' שמעון דנר לא סבירא להו משום דדמייה בידים דלא שייך התם לתלות היתר של מנורה בהיתר של נר דמנורה שלא הדליקו בה באותה שבת לא שייך לאסור מטעם מוקצה אלא מטעם בנין כדאמר התם דלית ליה חידקי וגזרינן אטו דחוליות ונר שהדליקו בה באותה שבת משום מוקצה אבל הכא שייך לתלות זה בזה דכי היכי דרבי לית ליה טרפות בזפק כך לית להו טרפות בטרפחת ומיהו התם פ"ה דמיבעיא לן חדא הוראה היא וה"ק הורה במנורה להיתרא כדרך שהיה רבי שמעון מתיר נר ישן או דלמא תרי הוראות הוו הורה במנורה לאיסורא כדאמר בפירקין וגזר אטו חוליות וכרבי שמעון הורה בנר להיתרא ופירושו מגומגם:

אבל היפך בהם טרפה. בכלל נקובי דמתניתין הוא דטעמא משום דסופו לינקב ולירקב:

שמוכית

עין משפט נר מצוה

רב א ב ג מיי' פ"ו מהלכות שחיטה הלכה כ סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן נג סעיף א:

רבא ד מיי' שם הלכה כא טוש"ע שם סעיף ב:

רבב ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

רבג ו מיי' פ"ט מהלכות שחיטה הלכה ב סמג שם טוש"ע י"ד סי' נח סעיף ג ג:

רבד ז מיי' פ"ו מהלכות שחיטה הלכה יח סמג שם טוש"ע י"ד סי' לג סעיף יא:

רבה ח מיי' פ"ח מהל' שחיטה הלכה כ סמג שם טוש"ע י"ד סי' נג סעיף ב:

רבו ט טוש"ע י"ד סי' נט סעיף ב:

רבז י טוש"ע י"ד סי' לג סעיף יא בהג"ה:

רבח כ ל מיי' פ"ו שם הלכה יח סמג שם טוש"ע שם:

רבט מ נ מיי' שם הלכה כו סמג שם טוש"ע י"ד סימן מו סעיף ב:

◆

רבינו נרשום

כעוף של מים דמיין. כלומר אם נשבר העצם אף על גב דלא ניקב קרום של מוח [טרפה]: אבל בלב וקרקבן וכבד דאין דרכן להיות ירוקין ונפלו לאור והיו ירוקין ודאי נחמרו וטרפה אבל בני מעים שהם הדקים אם נפלה לאור והיו בני מעיים ירוקין כשרה שכך דרכן להיות ירוקין: אדומים שהוריקו כו'. כלומר לב וקרקבן וכבד שדינן להיות אדומין והוריקו או בני מעים שדינן להיות ירוקין והאדימו טרפה: א] ירוקין שהאדימו כו'. כלומר בני מעיים שנפלו לאור והאדימו אע"פ ששלקן וחזרו והוריקו טרפה: מ"ט איגלאי מלתא בהתייהו קודם ששלקן: אדומין שהוריקו ושלקן. כלומר לב וקרקבן וכבד שנפלו לאור והוריקו ושלקן וחזרו והאדימו כשרה מ"ט קיטרא בעלמא הוא דעייל בהו כשנפלו לאור ולא נחמרו ממש: ולא היא אחזוקי איסורא. כלומר כיון דלא הוריקו כשנפלו לאור לא נימא דלא ניכול אלא בשלקא דאחזוקי איסורא לא מחזקינן: דרסה או טרפה בכותל כו'. כלומר דרסה ברגליו או טרפה שהכיתה בכותל: אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה כלומר בין שדרסה או טרפה בכותל בין שריצצתה בהמה אע"ג ששהתה מעת לעת צריכה בדיקה משום ריסוקי איברי': ניקבה הגרגרת או שנסדקה. כלומר דגם בעוף אינה טרפה בניקב הגרגרת אלא ב] מרוב חללו של גרגרת כדאמרינן מקפלו ומניחו על פי הקנה: מקום שאין עושה אותו טרפה. שלא ניקב קרום של מוח: הנוצה כלומר נוצה הדקה שמגינה עליה מפני הצינה: הורו בטרפחת כרבי בזפק. כלומר כר' שהורה בזפק להתיר כדתנין במתניתין אפילו ניטל כך הורה בטרפחת אם ניטלה מן הבהמה מותר: או דילמא הורו בטרפחת לאיסורא כו' ושתי הוראות הורו בט"פחת לאיסורא ובזפק להיתירא: גגו של זפק נידון כושט. כלומר גגו של זפק שנמתח למעלה נידון כושט (שנמתח למעלה) וניקבו במשהו: שלא היפך בהן. כלומר שבן אדם לא נגע בהם ונכנסו מעצמן במעיה: כונניות. תיקונים: כרכא דכולא בה. כלומר מה הכרך הזה דכולה הוה (אם הגוף צורכו) [ביה כל צרכו של גוף]:

מסורת הש"ס

א) [גילה לג. ע"ש], ב) [לקמן נז:], ג) [בס"א: רומאה], ד) שייך לע"ל, ה) [ע"ל ד"ה אבל לא כמאמר], ו) [נ"ל כים], ז) [לעיל דף נד.], ח) [בגמרא שם הגירסא כל מה שבקדרה], ט) בס"א: הלב, י) נ"א חנה, כ) נ"ל תורה, ל) נ"ל המיה, מ) נ"ל ליה.

◆

תורה אור השלם

1. הַ לַיְיָ תִּגְמְלוּ זֹאת עַם נָבָל וְלֹא חָכָם הֲלוֹא הוּא אָבִיךָ קָּנֶךָ הוּא עָשְׂךָ וַיְכֹנְנֶךָ: דברים לב ו
2. מִמֶּנּוּ פִנָּה מִמֶּנּוּ יָתֵד מִמֶּנּוּ קֶשֶׁת מִלְחָמָה מִמֶּנּוּ יֵצֵא כָל נוֹגֵשׂ יַחְדָּו: זכריה י ד

◆

לעזי רש"י

פלומ"ש [פלומי"ש]. נוצות.
מול"ש [מולש"א]. רכים.

◆

מוסף רש"י

צריכה בדיקה. כי שהתה מעת לעת נמי צריכה בדיקה לאחר שחיטה, שמא נשתברו רוב צלעותיה או נשברה השדרה ונפסק החוט שלה או אחד משאר מיני טרפות, ושהייה למעת לעת אצטריך, דאי לא שהתה אע"פ שבדקה ולא מצא סימן טרפות טרפה, שזו היא אחת משמונה עשרה טרפות, ונקרא רסוקי אברים שאבריה מתפרקין כולן ואע"פ שאין ריסוק ניכר בה, וזהו סימנה אם שהתה מעת לעת בידוע שלא נתרסקו אבריה, דקים להו לרבנן משיני דרסוק אברים אינה חיה מעת לעת, אבל שאר מיני טרפה חיה כל שנים עשר חדש (ביצה לד.).

◆

שיטה מקובצת

א] (בידוע שניקב הקרום. ל"א מכניס בנקב העצם מים וחוזר ומוציאו ורואה אם נחלבנו בידוע): ב] הזפק כיס שהאוכל: ג] או עגולה זו למעלה מכמות שהיתה זו למעלה וזו למטה:

א] נראה דגי' אמרו היה לרביני נכלן דגבי ירוקין שהאדימו לא מהני שליקה להכשיר וענין ג"י ו הביא הב"י בשי' נג בשם בעל העיטור דיש גורסין כהיפך בגרס שמואל טרפה ובגרס נחמן כשרה ע"ש. ב] נראה דל"ל אלא אם מקום הנקבים הוא כשיעור רוב חללו של גרגרת וכדאמרינן לעיל כשופא מאי מקפלו ומניחו על פי הקנה כו'.